

Дяченко В.І.*

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БАНКИ І БАНКІВСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Efficiency of any economic reforms substantially depends on stability and reliability of banking system which administers financing economic, administering and social scopes of state activity.

Criminalization of economy and banking system in particular is a threat for stable state development. It causes activization of prosecutor's supervision on law observance in this field.

Україна прагне інтегрувати у міжнародну економічну систему. Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо удосконалення економічної системи є реформування банківської діяльності шляхом, на нашу думку, уніфікації банківських стандартів і гармонізації національного законодавства в руслі законодавства Європейського союзу. Проте поряд з позитивними формами і досвідом у нас існують негативні тенденції і прояви у сфері економіки взагалі і у банківській сфері зокрема. Тому важливість наукової розробки цієї теми полягає в тому, що комплексне її дослідження на підставі вивчення даних прокурорської практики у поєднанні з досягненнями вітчизняної і зарубіжної науки правового та економічного циклів дозволило б запропонувати практикам нові способи боротьби зі злочинністю у банківській сфері.

Перевірка додержання законів про банки і банківську діяльність залежно від характеру інформації, що стала приводом для її проведення, може стосуватись з різних питань та напрямів банківської діяльності. Підставами для перевірки можуть бути дані або документальні матеріали про можливе порушення законодавства при використанні банками бюджетних коштів, надання кредитів під гарантію Уряду, звернення громадян, які не можуть самостійно захистити свої права, щодо порушення їх прав та законних інтересів службовими особами банківських установ, порушення інтересів вкладників, матеріали та статистичні дані щодо сумнівних банківських операцій, які надаються Державним комітетом фінансового моніторингу України. При цьому прокурор використовує весь спектр повноважень, наданих йому ч. 1 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру», зокрема щодо доступу до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, у т. ч. й тих, що містять банківську таємницю, вимагає проведення перевірок, виділення спеціалістів для участі в них, викликає посадових осіб і громадян та вимагає від них усних або письмових пояснень.

В процесі проведення перевірок прокурори стикаються з інформацією, яка має спеціальний правовий режим – банківською таємницею. Прокурор в процесі своєї діяльності повинен володіти і користуватися знаннями про саму правову природу банківської таємниці, зобов'язання банків перед клієнтами при використанні такої інформації, механізм її отримання і обмеження при використанні. Також треба чітко уявляти, яка саме інформація відноситься до категорії «Банківська таємниця».

* кандидат юридичних наук, доцент кафедри нагляду за додержанням законів щодо прав і свобод людини Національної академії прокуратури України

Банківська таємниця є надзвичайно важливим елементом відносин у банківській практиці. Закріплений законом обов'язок банку щодо збереження таємниці, на думку багатьох науковців, заслуговує на особливу увагу. Проблеми банківської таємниці досліджували у своїх працях М. Агарков, К. Гавальда, Ж. Стуфле, Р. Гроз'єан, Л. Єфімова, В. Кротюк, Є. Карманов, О. Олійник та ін. Усі без винятку кредитні інституції (банки) зобов'язані зберігати таємницю. Ця засада означає, що вони не повинні допускати виходу назовні відомостей про своїх клієнтів. При цьому йдеться про інформацію будь-якого роду, але передусім кредитні інституції не мають права розголошувати відомості про майновий стан клієнта і про економічний стан його фірми [1]. Інтереси клієнта та банку у випадку збереження банківської таємниці, як правило, збігаються.

Як зазначає В. Кротюк, банківська таємниця полягає у збереженні інформації, яку банки та їх службовці одержують у процесі професійної діяльності, що стосується економічної та особистої діяльності їх клієнтів [2]. У банківському праві Німеччини банківська таємниця розглядається як зобов'язання банку зберігати мовчання про факти та їх оцінку, що стосуються клієнтів, від яких банк отримує такі відомості. Йдеться про збереження довіреної банку інформації, тобто охороні підлягають будь-які відомості, отримані банком від клієнта.

Слід зазначити, що банківська таємниця не є відносинами, але вона може розглядатися як об'єкт відповідних правовідносин: як між банком і клієнтом, так і за участю відповідних державних органів, визначених законом. У силу своєї специфіки, інформація, яка складає банківську таємницю не може розглядатися як товар, оскільки зобов'язання банку полягають у збереженні банківської таємниці, а не здійсненні інформаційної діяльності. Змістом банківської таємниці є збереження та нерозповсюдження банками (їх службовцями) інформації щодо операцій, рахунків та вкладів своїх клієнтів і кореспондентів [2].

Розкрити поняття банківської таємниці можна через 3 основні аспекти:

1) банківська таємниця розглядається як правова категорія, що містить у собі вичерпний перелік відомостей, інформації, технічних засобів, що зазначається у законі про банки і банківську діяльність. Відомості та інформація про банк, його керівників та окремих учасників не може розглядатися як банківська таємниця. Так, для клієнтів банку є вільним доступ до інформації про перелік керівників банку та його відокремлених підрозділів, а також про фізичних та юридичних осіб, які мають істотну участь у банку, перелік банківських послуг та їх ціну тощо. Банківською таємницею є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин із ним чи третіми особами при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнтові. Інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду, також становить банківську таємницю. Не підпадає під поняття банківської таємниці узагальнена по банках інформація, що підлягає опублікуванню. Відповідно до ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [3] перелік інформації, що підлягає обов'язковому опублікуванню, встановлюється Національним банком України та додатково самим банком на його розсуд.

2) банківська таємниця розглядається як один із основних елементів правового режиму, що передбачає визначення законом обмеженого кола осіб та встановлення процедури збереження, використання та захисту відомостей, інформації та спеціальних технічних засобів. Збереження банківської таємниці банківська установа зобов'язана забезпечити шляхом: обмеження кола осіб, які мають доступ до інформації, що становить банківську таємницю; організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю; застосування технічних засобів для запобігання несанкціонова-

ному доступу до електронних та інших носіїв інформації; застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом. Відповідно до ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками органам прокуратури України на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу. Специфіка цього інституту зумовила необхідність на законодавчому рівні закріпити вимоги (ст. 62 Закону), що висуваються до запитів, які направляють до банків державні органи для отримання інформації, що містить банківську таємницю. Положення ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність» не поширюються на випадки повідомлення банками відповідно до законодавства про операції, що мають сумнівний характер, та на інші передбачені законом випадки повідомлень про банківські операції спеціальним підрозділом по боротьбі з організованою злочинністю. Натомість, на практиці такі повідомлення банкам трапляються дуже рідко. Фінансовий моніторинг в установах банків здійснюють спеціальні створені для цього структурні підрозділи. Порядок здійснення такого моніторингу регулюється законами «Про банки і банківську діяльність», «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», нормативними актами НБУ, та розробленими відповідно до них локальними актами самих банків.

3) правова природа дотримання банківської таємниці лежить у площині системи правових засобів, що встановлюються законом для належного захисту прав клієнтів. Реалізація відповідних прав клієнтів здійснюється шляхом встановленого законом зобов'язання банку гарантувати таємницю банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Викладене дозволяє запропонувати таке визначення банківської таємниці: банківська таємниця - це встановлена законом та гарантована банком система правових та спеціальних технічних засобів, що забезпечують правовий режим обмеженого доступу до інформації про банківський рахунок, операції за рахунком і відомості про клієнта.

Необхідно зазначити, що Цивільним процесуальним кодексом України [4] встановлено порядок розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб, яким може скористатися прокурор під час перевірки. Згідно з ст. 287 ЦПК заява про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи у випадках, встановлених законом: подається до суду за місцезнаходженням банку, що обслуговує таку юридичну або фізичну особу, суд повинен розглянути таку заяву протягом п'яти днів і винести рішення, яке підлягає негайному виконанню.

16 лютого 2007 року Рада національної безпеки і оборони України, розглянувши комплекс проблем, пов'язаних з непродуктивним впливом капіталів за межі України, відмітила існування загрозливих тенденцій у цій сфері. В своєму рішенні «Про заходи щодо запобігання непродуктивному впливу капіталів за межі України» [5] Рада запропонувала Кабінету Міністрів України за участю НБУ підготувати пропозиції щодо удосконалення процедури розкриття банківської таємниці на вимогу правоохоронних органів, яка б забезпечувала доступ до інформації про контрагентів за банківськими операціями та підстави здійснення таких операцій (п. 3). Таким чином на сьогодні вже виникла потреба у внесенні змін до ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», в якій необхідно передбачити таке положення «Інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю розкривається банками ...3) органам прокуратури України ... – на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи-суб'єкта підприємницької діяльності, їх контрагентів за такими опе-

раціями та підставами здійснення даних операцій.». Крім того на сьогодні виникла потреба у Законі України «Про банки і банківську діяльність» передбачити положення про час виконання вимоги правоохоронних органів. Так необхідно доповнити ст. 62 зазначеного Закону нормою такого змісту «Інформація, яка містить банківську таємницю, надається на вимогу відповідного державного органу, зазначеного у ч. 1 цього Закону, у п'ятиденний строк». Встановлення на законодавчому рівні даного строку дозволить правоохоронним органам оперативніше реагувати на вчинення правопорушень у банківській сфері, а також викоренить практику надання банками інформації у 30-денний строк, як це передбачено Законом України «Про звернення громадян».

Визначившись з поняттям банківської таємниці розглянемо процедуру створення комерційного банку, а також можливості порушення законодавства, які можуть виникати на цій стадії діяльності. У 2006 році Генеральна прокуратура України разом з Академією прокуратури України підготували Методичні рекомендації щодо проведення перевірок додержання законів про банки і банківську діяльність [6]. В цих рекомендаціях Генеральною прокуратурою визнано важливість етапу створення комерційного банку і надано практичні рекомендації по проведенню перевірок банківських установ при реєстрації. Треба відзначити, що у законодавстві майже всіх країн процес реєстрації банків набагато складніший за реєстрацію будь-якого іншого суб'єкта підприємницької діяльності. При цьому дана процедура налічує два етапи: реєстрація банку як юридичної особи і надання ліцензії на здійснення банківських операцій. Складність процесу реєстрації банку вимагає від прокурорських працівників орієнтуватись в особливостях проходження державної реєстрації банків в Україні.

Перший крок до створення банку - це рішення кількох осіб про його заснування. Кілька осіб - не випадковий висновок: чинним законодавством України не передбачено право на існування приватного банку та його стовідсоткова власність на капітал банку окремої юридичної особи є надто проблематичною [7]. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень» від 31.08.2001 р. № 375 містить вимоги, які пред'являються до установчих документів [8].

Другий крок - це безпосереднє проведення державної реєстрації банку шляхом формування та подання до НБУ в особі його територіального управління за місцезнаходженням майбутнього банку досить великого за обсягом пакета документів, перелік яких міститься у п. 3.1 зазначеної постанови.

Прокурору при перевірці законності створення комерційного банку та його статутної правоспроможності треба звернути увагу на такі питання:

- чи дотриманий порядок державної реєстрації банку;
- чи має банк відповідні ліцензії НБУ на здійснення банківської діяльності;
- чи дотриманий порядок відкриття філій і представництв банку на території України;
- чи не порушений порядок формування статутного капіталу банку;
- чи дотримуються встановлені обмеження щодо діяльності банків;
- чи не обмежують банки право клієнта на отримання інформації.

З моменту реєстрації у Державному реєстрі банк набуває статусу юридичної особи, однак здійснювати банківські операції він може тільки після отримання відповідної ліцензії Національного банку України. Ліцензування є важливим аспектом регулювання допуску банків на ринки та контролю за банківською діяльністю взагалі. В Україні до 1996 року після реєстрації в НБУ комерційні банки мали право виконувати операції, зазначені у їх статутах, без отримання відповідної ліцензії. Перший етап ліцензування банків розпочався із внесенням змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» та вве-

дення в дію Положення «Про порядок ліцензування банків в Україні», яким визначалися порядок та умови надання банкам ліцензії на здійснення банківських операцій. Протягом 1996 р. Національний банк надав ліцензії усім існуючим банкам. Тобто, в той період на ринок через процес ліцензування були допущені всі банки. Які вже функціонували, а виконання ліцензійних вимог вимагалось тільки від новостворених банків. Згодом виникла потреба в розробленні єдиного нормативного акта, який би регламентував надання й розширення ліцензії на здійснення банківських операцій у національній та іноземних валютах. З урахуванням цього було розроблено Положення про порядок видачі банкам ліцензії на здійснення банківських операцій. Це Положення містило перелік 30 банківських операцій, а також особливі умови видачі ліцензії на здійснення окремих операцій – за більш ризикованими операціями встановлювались підвищені вимоги до банку. Сьогодні в Законі України «Про банки і банківську діяльність» закладено принципово нові підходи до ліцензування банків. З метою підвищення надійності та стабільності банківської системи України, забезпечення захисту інтересів кредиторів, вкладників банків НБУ визначає порядок видачі банкам та банківським корпораціям банківських ліцензій, письмових дозволів і ліцензій на виконання окремих операцій.

При проведенні перевірок прокуроорським працівникам також треба мати на увазі, що статтею 48 Закону України «Про банки і банківську діяльність» встановлені обмеження щодо діяльності банків. Зокрема, банкам забороняється діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі (за винятком реалізації пам'ятних, ювілейних і інвестиційних монет) та страхування, крім виконання функцій страхового посередника. Спеціалізованим банкам (за винятком ощадного) забороняється залучати вклади (депозити) від фізичних осіб в обсягах, що перевищують 5 відсотків капіталу банку. Банк може мати у власності нерухоме майно загальною вартістю не більше 25 відсотків капіталу банку.

Під час перевірки питань законності створення та статутної правоспроможності комерційного банку прокурору перш за все необхідно проаналізувати наявну інформацію про діяльність банку, професійну діяльність його працівників, випадки перевищення повноважень посадовими особами банку, порушень нормативно-правових актів НБУ та рішень органів управління банку (у т. ч. вивчивши відомості служби внутрішнього аудиту, яка є органом оперативного контролю правління банку).

Також слід звернути увагу на додержання вимог законодавства щодо придбання юридичними чи фізичними особами істотної участі у банку (згідно зі ст. 34 Закону пряме або опосередковане володіння чи контроль 10, 25, 50 та 75 відсотками статутного капіталу банку чи права голосу придбаних акцій (паїв) в органах управління банку потребує обов'язкового дозволу НБУ за умови бездоганної ділової репутації таких осіб).

Особливу увагу слід звернути на додержання вимог ст. 36 Закону України «Про банки і банківську діяльність» про утворення резервного та інших фондів банку. Розмір відрахувань до резервного фонду має бути не менше 5 відсотків від прибутку банку до досягнення ними 25 відсотків розміру регулятивного капіталу банку. У разі, коли діяльність банку може створювати загрозу інтересам вкладників та інших кредиторів банку, НБУ має право вимагати від банку збільшення розміру резервів щорічних відрахувань до них. У разі здійснення банком операцій із залученням вкладів фізичних осіб слід перевірити повноту та своєчасність внесення ним зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, який функціонує відповідно до Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» [9].

Не можна залишити поза увагою роль банків по протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом. Ця проблема на сьогодні є досить актуальною для нашої держави. Урядом України передбачені заходи усунення недоліків, що спричинили впровадження економічних санкцій до України, у законодавчій, організаційно-уп-

равлінській, інформаційній, науково-методичній, нормативній сферах, а також у питаннях кадрового та матеріального забезпечення і налагодження міжнародного співробітництва [10]. Органи прокуратури приймають активну роль у розслідуванні злочинів, пов'язаних з легалізацією коштів, набутих злочинним шляхом [11]. Також, на нашу думку, прокурорські працівники повинні бути обізнаними про механізми виявлення операцій, пов'язаних з відмиванням грошей, які на даний час впроваджені у банках України. Таке знання дасть змогу представникам прокуратури використовувати інформацію, яку накопичують банки в результаті своєї діяльності, при розслідуванні кримінальних справ. Бернальд Брехт свого часу писав: «Якщо хочете вкрати, купіть собі банк». Процес відмивання брудних грошей взагалі об'єктивно неможливий без залучення банківського сектора, який може відігравати як пасивну роль, тобто роль безпосередньої технічної ланки, так і активну, що полягає у створенні умов для проведення сумнівних та незаконних операцій [12]. Органам прокуратури треба виявляти факти такої «зацікавленості» банків та оперативно реагувати на таку протизаконну діяльність шляхом притягнення винних осіб до відповідальності за ст. 209-1 Кримінального кодексу України [13].

Закон від 7 грудня 2000 р. «Про банки та банківську діяльність» зобов'язує банки відповідно до вимог законодавства України запобігати використанню банківської системи з метою легалізації грошей. Зазначу, що наведена норма є базовою. Але організація первинного фінансового контролю має прогалини і низку протиріч. Дії банку з подання фінансової інформації правоохоронним органам про стан рахунків клієнтів банку обмежені: конкретними обставинами, певним проміжком часу, сумою, ознаками фінансових операцій, письмовою вимогою суду, прокуратури, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ, органів податкової служби тощо. Винятком подання інформації правоохоронним органам Закон визначає випадки повідомлення про сумнівні операції ідентифікованих осіб, які мають ознаки незвичних або невинуватих заплутаних, економічно невинуватих або суперечливих законодавству України.

Залежно від особливостей організації та напрямів діяльності банку, з урахуванням клієнтської бази та рівня ризиків, пов'язаних з клієнтами та їх операціями, банки розробляють шість основних програм з метою протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом: здійснення ідентифікації і вивчення клієнтів банку («знай свого клієнта»); виявлення у діяльності клієнтів сумнівних операцій, які підлягають обов'язковому контролю, та інших операцій з грошовими коштами або іншим майном, що можуть бути пов'язані з легалізацією грошей, отриманих злочинним шляхом; перевірка інформації про клієнта або його операцію для підтвердження обґрунтованості чи спростування підозр стосовно здійснення клієнтом легалізації грошей, одержаних злочинним шляхом; проведення документального фіксування інформації, необхідної для ідентифікації клієнта та здійснення ним операцій; зберігання інформації і документів, отриманих у результаті реалізації програм здійснення внутрішнього контролю, з метою протидії легалізації грошей, одержаних злочинним шляхом; навчання працівників банку з питань протидії легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом.

Внутрішнім документом керівник банку встановлює порядок взаємодії його працівників з відповідальним працівником (або працівником очолюваного ним структурного підрозділу), затверджує його права і обов'язки відповідно до завдань протидії легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом. Але банку не рекомендується покладати на такого працівника підрозділу функції, які не відповідають його основним функціям.

У чому особливості здійснення банком внутрішнього комплексу організаційних заходів первинного фінансового контролю з метою протидії легалізації названих грошей?

По-перше, під час розроблення банком програми ідентифікації і вивчення своїх клієнтів він ідентифікує і вивчає останнього шляхом отримання від клієнта потрібної ін-

формації і документів з урахуванням міжнародної практики та чинного законодавства України: фінансові установи не ведуть анонімних рахунків клієнтів або повинні закрити такі, що були відкриті на явно фіктивні прізвища; вказані установи в усіх або у окремих випадках фіксують осіб, які встановили ділові відносини чи провели операції (зокрема, відкрили рахунки або банківські розрахункові книжки, уклали угоди про довірче ведення справи, орендували банківські сейфи, проводили операції з великими сумами грошей) на основі офіційного ідентифікаційного документа, який заслуговує на довіру; фінансові установи, якщо існують будь-які сумніви стосовно того, чи діє клієнт або замовник від власного імені, вживають розумно необхідних заходів для отримання дійсної інформації.

По-друге, аналіз стану розвитку правового забезпечення в Україні організації первинного фінансового контролю з метою протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, свідчить, що зазначені заходи контролю, м'яко кажучи, не передбачені. Закон «Про банки і банківську діяльність» визначає сумнівними операціями ті, що здійснюються при незвичних або невикористано заплутаних умовах, чи ті, які не є економічно виправданими або суперечать законодавству України. Обов'язковий фінансовий контроль з виявлення у діяльності клієнта сумнівних операцій або тих, що можуть бути пов'язані з легалізацією вказаних грошей, визначений також додатком до підзаконного нормативно-правового акта, у якому додаються інші критерії ознак сумнівних операцій.

По-третє, якщо під час здійснення програми внутрішнього фінансового контролю працівник банку виявив операцію клієнта, яку він вважає сумнівною, працівник зобов'язаний для підтвердження обґрунтованості або спростування підозр стосовно здійснення клієнтом легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом, додержуватися спеціальної процедури: кваліфікувати операцію (угоду) або як значну, або як сумнівну; вказати її зміст, суму і валюту; повідомити про особу (осіб), котра здійснює операцію (угоду); рахунок, з використанням якого здійснена операція (угода); описати підстави, відповідно до яких операція визнана такою, що підлягає обов'язковому фінансовому контролю; до складеного повідомлення додати відомості про себе; зазначити дату і засвідчити повідомлення двома підписами — своїм і керівника підрозділу [14].

Далі Програма протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом, здійснюється згідно з порядком документального фіксування необхідної інформації таким чином, щоб: у разі потреби можна було б відтворити дані про контрагента, суму операції (угоди), валюту платежу; інформація про клієнта і зібрані документи з метою протидії вказаним легалізації могли бути використані як доказ у кримінальному, цивільному і господарському процесах; зібрані матеріали — оригінали і копії документів, що містять відомості про клієнта або їх реквізити, повідомлення, ділове листування та інші — зберігалися не менше п'яти років після припинення зобов'язань між банком і його клієнтом. Для прийняття остаточного рішення про подальші дії банку щодо клієнта і його операції повідомлення передається відповідальній особі (відповідальному працівнику). Законом України «Про банки і банківську діяльність» банк наділений правом в разі ненадання інформації, необхідної для ідентифікації осіб, відмовитись здійснити обслуговування даного клієнту (ст. 64).

Таким чином, видається: поки що роль банку зводиться до своєрідного ліберального «сторожа» одержання та збереження інформації.

Підводячи підсумки, можна стверджувати, що організація первинного фінансового контролю ще не має ефективних правових засобів виконання [15]. Програма організації зазначеного контролю повинна відповідати передусім таким запитанням: якою повинна бути позиція банку, в чому полягають його цілі?; які методи запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, банку легітимні?; з ким співпрацює банк при реа-

лізації програм протидії легалізації грошей протиправного походження?; яким є реальний і потенційний статус уповноваженої особи банку в запобіганні легалізації «брудних грошей»?; яким саме чином комерційний банк має намір та які ресурси, сили і конкретні засоби планується використати для цього?

Узагальнюючи наведене вище, зробимо висновки:

1. Організація первинного фінансового контролю комерційними банками, яка донедавна знаходилася поза межами правової регламентації, є важливим компонентом національної програми боротьби з легалізацією (відмиванням) «брудних» грошей в Україні.

2. Фінансовий контроль має бути не тільки обов'язковим елементом системи запобіжних заходів, а й ефективним засобом, «митними воротами» протидії використанню організованими злочинними угрупованнями зазначених доходів.

3. Визначення критеріїв ознак сумнівних операцій повинно: створити умови для поліпшення організації первинного фінансового контролю; вдосконалити методи виявлення у діяльності клієнтів операцій, які підлягають обов'язковому контролю, операцій з грошовими коштами й іншим майном, що можуть бути пов'язані з легалізацією грошей, отриманих злочинним шляхом; обґрунтовано підтвердити або спростувати підозри стосовно здійснення клієнтом «відмивання» грошей.

4. На виконання програми протидії легалізації доходів протиправного походження, забезпечення стабільності національної фінансової системи, підвищення ефективності роботи з виявлення та запобігання фактам відмивання «брудних» коштів з використанням банківських та інших фінансових технологій засобами первинного фінансового контролю бажано було б:

1) налагодити постійну взаємодію з обміну інформацією банків та інших фінансових установ з правоохоронними органами;

2) вивчати і впроваджувати зарубіжний досвід не тільки практики документального фіксування інформації про ідентифікацію клієнтів та здійснені ними операції, а також звітування правоохоронним органам (зокрема органам прокуратури) про факти скоєних правопорушень або ймовірності їх вчинення з використанням фінансових важелів з метою легалізації (відмивання) доходів протиправного походження організованими злочинними угрупованнями.

Таким чином, сьогодні інтеграція нашої держави у світовий економічний простір практично неможливо без створення досконалої національної системи боротьби з легалізацією кримінальних доходів та ефективного прокурорського нагляду за додержанням законодавства про банки і банківську діяльність.

Література:

1. Гроз'єан Р.К. «Як працювати з банком» К.: НІП, 1998. – 231 с.
2. Банківське право України / За ред. А. О. Селіванова. - К., 2000. – 496 с.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 7 грудня 2000 року
4. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18 березня 2004р
5. Декрет Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо додаткового забезпечення гарантійних або інших зобов'язань Кабінету Міністрів України, які надаються в забезпечення зобов'язань юридичних осіб-резидентів, та вдосконалення системи відшкодування ними витрат державного бюджету» № 1879 від 27 листопада 1998 року.
6. Методичні рекомендації щодо проведення перевірок додержання законів про банки і банківську діяльність. К.: Генеральна прокуратура України, Академія прокуратури України. – 2006р.
7. Сухонос В.В. Співвідношення між прокурорським наглядом і контрольною діяльністю органів державної влади // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.15.- Суми., 2006.- С.48-58.

8. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затв. постановою Правління Національного банку України № 375 від 31 серпня 2001 року
9. Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» № 2740-III від 20 вересня 2001 року.
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань запобігання використанню банків та інших фінансових установ з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» № 485-IV від 6 лютого 2003 року.
11. Інформаційно-методичний лист прокуратури Луганської області про організацію прокурорського нагляду за додержанням законодавства про боротьбу з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом №07/1-327вих від 12.05.2005р.
12. Київець О. Чи бувають «брудні» гроші в банках? // Юридичний журнал. № 5 (23) 2004 року. с.82–87.
13. Лист-орієнтування прокуратури Донецької області щодо викриття злочинів, вчинених посадовими особами суб'єктів первинного фінансового моніторингу за ст. 209-1 КК України № 07/1нр-28нр-04 від 09.07.2004р.
14. Сухонос В.В. Проблеми взаємодії банківських установ та органів прокуратури України при забезпеченні законності та шляхи їх подолання // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 12.- Суми., 2005.- С.150-154.
15. Андрущенко І. Банківська таємниця та легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом. // Вісник прокуратури № 6 (18) грудень 2002 р. с. 94 – 97.